

Vad är tvåspråkighet och hur kan döva bli tvåspråkiga?

Krister Schönström

Fil. dr, universitetslektor

Institutionen för lingvistik

Wibeldagen 25 april 2018

Innehåll

- Vad är tvåspråkighet?
 - Definitioner
 - Några myter kring tvåspråkighet
- Dövas tvåspråkighet
- Det svenska teckenspråket och svenska
- Hur blir döva tvåspråkiga?

1981 – en vändpunkt i dövas historia

Integrationsutredningen framhåller att de barndomsdöva för att fungera sinsemellan och ute i samhället måste vara tvåspråkiga. Tvåspråkighet för deras del innebär enligt utredningen att de dels måste behärska sitt visuella/manuella teckenspråk, dels det språk som samhället omger dem med, svenskan

(Proposition 1980/81 bil. 12)

Vad är tvåspråkighet?

Things I Love About Bilingual Kids

- 1 They're cute in two languages.
 - 2 They laugh at twice as many jokes.
 - 3 They're easily at a loss for words. (Even if sometimes you wish they were.)
 - 4 In either language, they sing at the top of their lungs.
 - 5 They can feel close to both sides of the family.
 - 6 They experience life more widely, more richly.
 - 7 They can be a bridge between cultures.
 - 8 They make the world a little more open-minded.
 - 9 Their bilingual ability can be handed down to the next generation, and even the next.
 - 10 They're children. (And that, really, is the most thing to love.)
- Bilingual Monkeyz <http://bilingualmonkeyz.com>

BRAIN BENEFITS OF BILINGUALISM

- PREVENTING DEMENTIA:** Bilingual adults decrease their risk of early-onset dementia by 50% compared to monolingual adults. (Source: University of Toronto)
- FOCUSING ON TASKS:** Bilingual people show increased control over their attention when they are engaged in a task. They are better at filtering out irrelevant information. (Source: University of Toronto)
- SWITCHING BETWEEN TASKS:** Bilinguals are better at switching between two tasks or between two languages. (Source: University of Toronto)
- IMPROVED COGNITIVE SKILLS:** Bilingual people have better executive functions, such as working memory, attention, and problem-solving skills. (Source: University of Toronto)
- DENSER GREY MATTER:** Bilinguals have more grey matter in the brain, which is associated with language processing. (Source: University of Toronto)
- IMPROVED MEMORY:** Bilinguals have better memory for words and phrases in both languages. (Source: University of Toronto)
- IMPROVED DECISION-MAKING SKILLS:** Bilinguals are better at making decisions, especially when there are multiple options. (Source: University of Toronto)
- MORE AWARENESS OF LANGUAGE:** Bilinguals are more aware of the structure and rules of both languages. (Source: University of Toronto)

Benefits of a Bilingual Brain

Splash language immersion programs provide a unique and powerful opportunity to strengthen children's highest cognitive brain potentials through deliberate literacy development in two languages and authentic exposure to rich language experiences.

Research shows that **bilingual people** have an easier time with these key brain functions:

How the Brain Benefits from Being Bilingual?

- INCREASED EXECUTIVE FUNCTIONS AND COGNITIVE SKILLS:** Bilingual people have better executive functions, such as working memory, attention, and problem-solving skills.
- BETTER LANGUAGE ACQUISITION:** Bilingual children learn a second language more easily than monolingual children.
- BETTER SOCIAL SKILLS:** Bilingual children are better at understanding and interacting with people from different cultures.

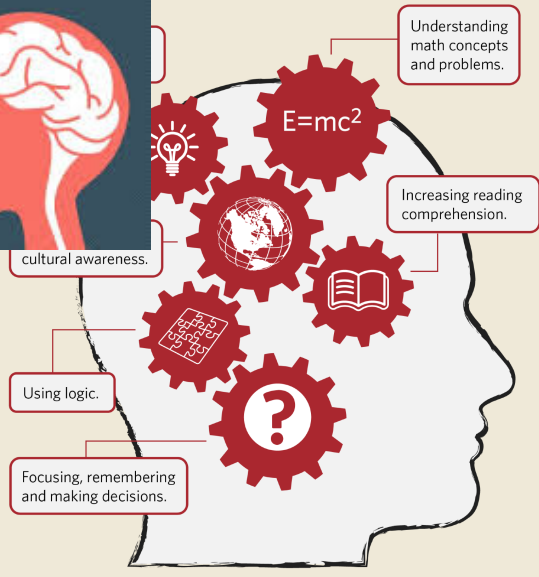
5 Reasons Why It's good to be BILINGUAL

- Bilingualism promotes cognitive development and higher levels of abstract thinking.
- Makes you more marketable in the workforce.
- It's easier to learn a third language when you know two.
- Makes travel a breeze when you can communicate with the locals.
- Studies have found that it can help delay dementia and Alzheimer's.

"To have another language is to possess a second soul."
-Charlemagne

Bonjour... Hola

By UCLA
or Jared
and, children who
p in a bilingual
have lesser chances of
ing Alzheimer's disease.

Mental Health

A multilingual brain is quicker, nimbler and more resistant to Alzheimer's and other forms of dementia.

Academic Performance

Students in dual language programs consistently outperform monolingual peers on state-mandated tests, regardless of demographic.

Preparation for the Future

Bilingual adults have several advantages over monolingual adults, including higher average salaries and greater career opportunities.

Language in the Brain

Research also shows that the brains of bilingual people are more developed in areas that organize and process speech.

Wernicke's Area

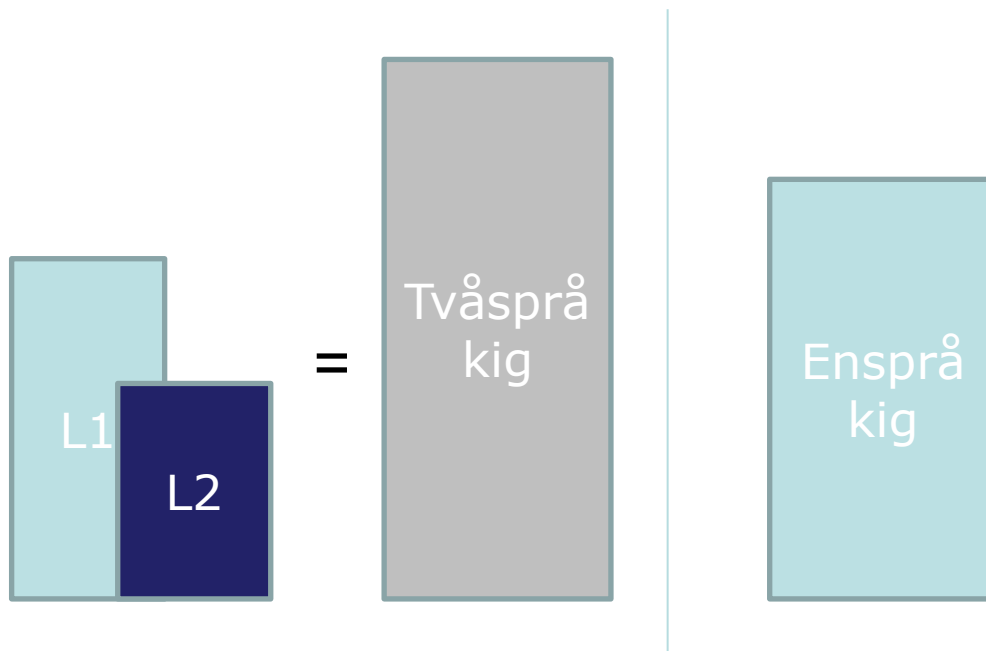
Language sounds are processed in this area.

Motor Cortex

This area controls the lips and mouth in actual speech.

Tvåspråkighet som *en* språklig repertoar

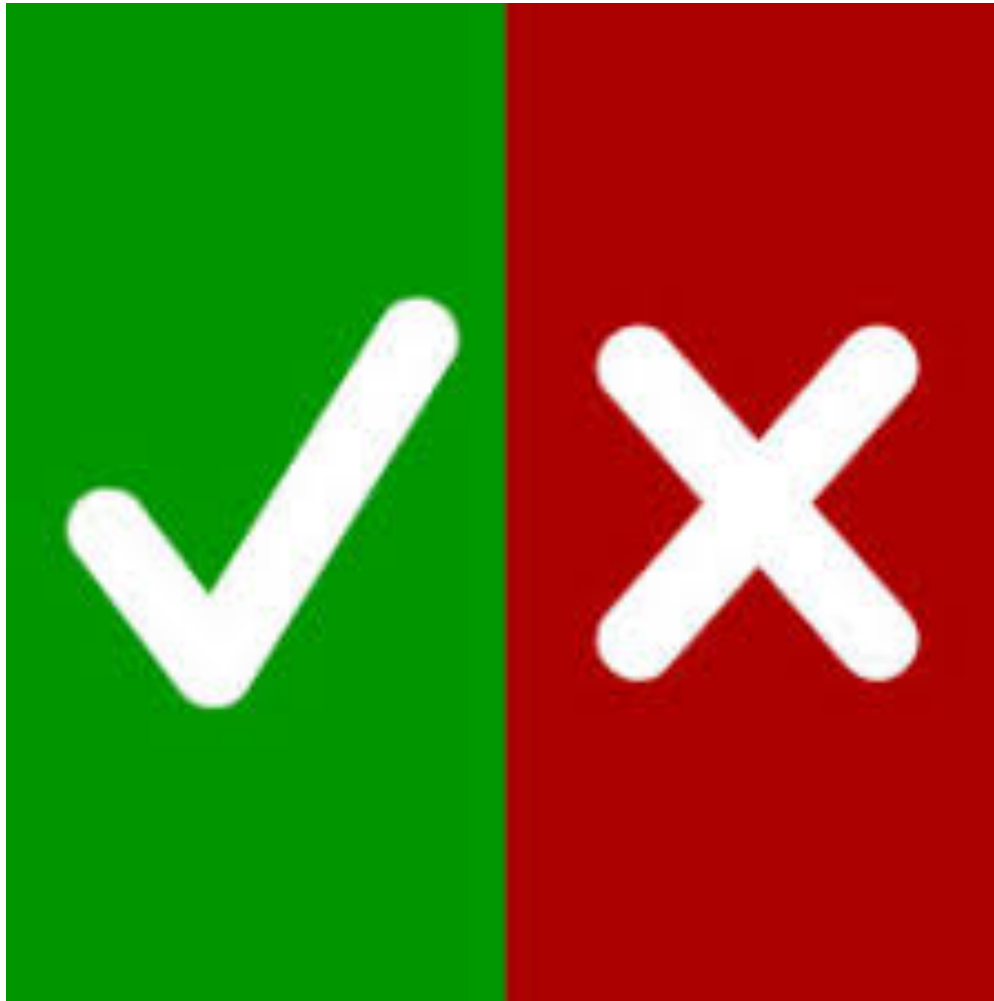

Hur definierar vi *tvåspråkighet?*

Inom forskningen brukar man definiera *tvåspråkighet* på olika sätt:

- **Kompetens.** Hur en person behärskar språk
- **Ursprung.** Hur en person fått eller lärt in språk
- **Attityd.** Hur en person identifierar sig med språk
- **Funktion.** Hur en person använder språk

Några myter kring tvåspråkighet

Myt 1:

**Tvåspråkiga är som två
enspråkiga i ett**

Myt 2:

**Användningen av flera språk
samtidigt gör att barnet blir
förvirrat**

Dövas tvåspråkighet

Likheter och skillnader mellan hörandes och dövas tvåspråkighet

Likheter

- Mångfald
- De ser ofta sig själva som inte tvåspråkiga
- Språk används i olika domäner
- "Blandar" språk

Skillnader

- Erkännande av tvåspråkig status
- Upprätthållande av tvåspråkighet
- Användning av tal
- Språk och modalitet
 - Språkkompetens
 - Språkkanal
 - Kodväxling

Kulturaspekten

- De flesta tvåspråkiga är också bikulturella i varierande omfattning
- För döva tvåspråkiga är ofta den egna minoritetskulturen en viktig del
 - Hör ihop med dövas historia: förtryck m.m.
 - Teckenspråk som en bärande komponent
 - Förebilder och självförverkligande genom andras framgångar som teckenspråkiga (tvåspråkiga) individer är viktiga

Variationen inom gruppen

	0-5 år	6-15 år	16-20 år	Total
Ingen hörapparat	337	1 719	942	2 998
Hörapparat	728	2 566	1 293	4 587
Hörapparat och CI	64	79	23	166
CI	106	279	82	467
Döva (ingen CI)	20	27	38	85
Total	1 255	4 670	2 378	8 303

Källa: HRF årsrapport 2014

Vad vet vi om tvåspråkighet hos döva?

- Vi vet att människor lär sig språk i en specifik ordning oavsett språk och modalitet
 - Stadier i tidig språkutveckling likadant för talat språk/tecknade språk
- De båda språken samaktiveras i hjärnan (Morford et al studier)
- Döva hjärnor reagerar på språkstimulans på ungefär samma sätt oavsett språk och modalitet
 - EEG – semantiska och syntaktiska komponenter (Skotara et al., 2012; Emmorey & Petrich, i tryck)

Neurologiska aspekter på bimodal tvåspråkighet

- Cross-modal plasiticitet och den kritiska perioden för språkinlärning
- En del forskare talar om en "visual take-over" hypotes
- Bevis för hypotesen saknas dock enligt senare forskningen (Lyness et al., 2013; Fitzpatrick et al., 2015, och Land et al., 2016)
- Korrelation mellan neurokognitiva faktorer och tidig teckenspråkinlärning
 - Exekutiva funktioner (Hauser, 2008; Dye & Hauser, 2014)
 - Arbetsminne (Rudner et al., 2009; Wilson & Emmorey, 1997)
 - Joint attention (Lieberman et al., 2014)

Förutsättningar för tvåspråkighet hos döva

- Orala-auditiva språk
 - Språkenheter uttrycks i sekventiell ordning
 - Ljud för ljud
 - Hörsel som primär kanal
- Visuella-gesturella språk
 - Förutom sekventiell ordning uttrycks också språkenheter simultant
 - Syn som primär kanal

Relationen teckenspråk - talat/skrivet språk

- Som utgångspunkt har en del forskare utgått från Cummins' teori om språklig samarbetsprincip (Strong & Prinz, 1998; Schönström, 2010 m.fl)
- Detta har andra forskare ifrågasatt med hänvisning till att teckenspråk saknar ett skriftspråk (Mayer & Wells, 1996; Mayer, 2010)
- Andra forskare har pekat på teckenspråkets inverkan på kognitiva förmågor och i förlängningen läs- och skrivförmåga (Freel et al., 2011 m.m.)

Relationen teckenspråk - talat/skrivet språk

- Teckenspråk hindrar inte inläringen av ett annat språk. Snarare tycks det vara tvärtom.
(Strong & Prinz, 1999; Chamberlain & Mayberry, 2008 m.m.)
- Dessutom pekar senare forskning på att *döva barn med CI* som fått tidig tillgång till teckenspråk, uppvisar en mer positiv talspråkutveckling än jämnåriga som ej fått teckenspråk (Hassanzadeh, 2012; Davidson et al., 2014)

Dövas svenska

Schönström & Holmström (2015)

- 1983-2011: döva får mindre undervisning i svenska trots extra skolår, men bedöms ändå efter samma kriterier som hörande elever
- I Sverige: forskning om dövas svenska har bedrivits utifrån språkvetenskapligt perspektiv sedan 1980-talet
- Kopplingar till forskning på (hörandes) svenska som andraspråk. Svartholm (1984, 2008) visar likheter mellan dövas och invandrares svenska - de uppvisar samma språkliga drag.
- Forskningen om dövas svenska visar förändringar från 1980-talet till 1990-talet, t.ex. att omfånget i dövas texter ökat markant och att innehållet blivit fylligare (Svartholm 2008) ²²

Hur kan döva bli
tvåspråkiga?

Läsning

- Fyra stadier när barn lär sig läsa:
 - Preläsande – ”pseudoläsande” eller låtsasläsande
 - Logografiskt – förstår ordbilder, som att GB står för glass
 - Fonologiskt/alfabetiskt – innebär att man ljudar, kopplarsamman ljud med ord/bokstäver
 - Ortografiskt – man ser hela ord/läser del av ord och förstår vad de betyder
- Ofta lyfter man fram betydelsen av feedback, undervisning i textkvalitet, processkrivande och att skriva för ämneskunskap när man studerar hörande barns väg till läsning.

Dövas läsning

Flera studier indikerar att många döva använder sig av fonologisk omkodning – men många av informanterna gick på orala program

- Andra studier visar att det är enklare att minnas ord det finns teckenmotsvarighet till – och om syntaxen ändras till teckenspråkig.
- Kunskaper i skrivspråket är viktigt för läsning men skrivspråket utvecklas samtidigt av läsning.

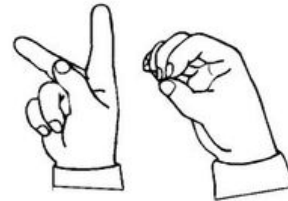
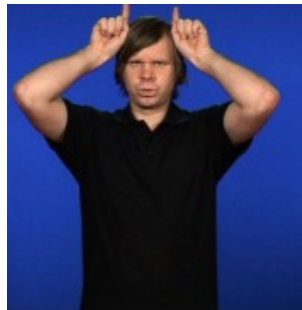
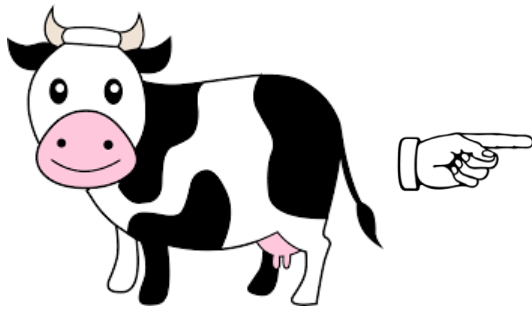
Bokstavering

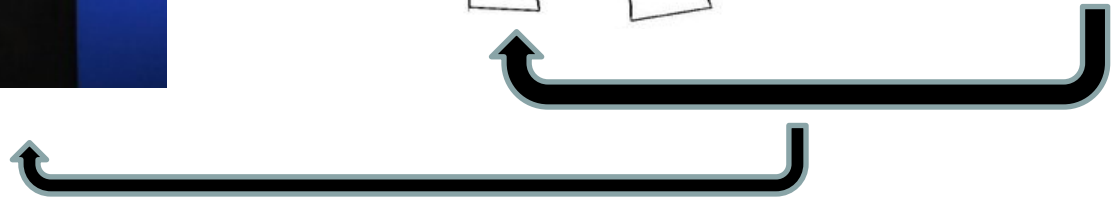
- Döva föräldrar använder bokstavering med sina döva barn i hög utsträckning
- Att tidigt utsättas för bokstavering har visat sig ha positiva effekter på döva barns läsutveckling
- Bokstavering har positiv inverkan på tillägnande av svensk vokabulär och ökar ordförrådet samt hur snabbt nya ord lärs in
- Döva och hörselskadade barn som är duktiga på bokstavering är ofta duktiga på att läsa och vice versa.

(Baker, 2010; Roos, 2004)

Länka mellan teckenspråk och svenska: "Chaining"

Ko

Högläsning med döva små barn

- En amerikansk studie visade hur tvåspråkiga (högutbildade) döva mödrar läste böcker ihop med sina små barn (3-5 år) och vad de gjorde.
- De gjorde många saker för att koppla ihop skrift och teckenspråk på ett ganska intuitivt sätt.

1. Persontecken

2. "Chaining"
och pekning

3. Förklara ord

4. Förklara
ljudord t.ex.
"PANG" etc.

5. Varna för ord
som liknar
varandra

6. Förklara rytm
och rim som
förekommer i
boken

7. Förklara flera
betydelser av ett
ord

8. Skillnaden
mellan stor och
liten bokstav

9. Full
översättning

10. Tecknar
enligt
skriftspråkets
ordföljd

Avrundning och framåtblick

- Nyttan av tvåspråkighet för alla döva barn (Humphries et al., 2014 m.fl.)
- Mer forskning behövs och det utanför ramen att vi måste **bevisa** att tvåspråkighet är till fördel för döva
 - Hur utvecklar vi deras språk?
- På Stockholms universitet har vi ett pågående projekt i dövas och hörselskadades tvåspråkighet (Schönström, Holmström och Gärdenfors)
 - Hur skriver döva och hörselskadade?
 - Hur väl klarar de läs- och ordförståelsetester?
 - Hur är deras teckenspråksnivåer?